עשייה דידה מחיקה היא. ואם תאמר אם כן למה אין מוחקין לה מן התורה ואומר ר"י משום דכתיב וכתב את האלות האלה דבעינן שתהא כתיבה לשם אלה: **שיודע לטהר את השרץ.** תימה מאי מריפות הוא לעיטר את הסרך שהתורה טמאתו בהדיא ואומר רבינו תם דלענין טומאת נגילות אחירי אלא יעמא כזית ממנו במשא דהא כתיב לו בנבלת היה ושרץ אע"פ שרוחש הוי כבלע היה כמו נחש דדרסינן בסנהדרין בפרק ארבע מיתות (ד' נט:) וכבלע היה הרומשת זה נחש וליף רבינא ק"ו מנחש דאם מבלע נבלת היה דממעט ליה בתורת הכנים מטומאת נגילות מוכל הולך על גחון וכי מסיק ולא היא וקומר הקל וחומר מ"מ אמי במה מצינו שפיר מנחש דלא הוי בכלע היה ה"נ כל שרצים שרוחשין לא הוי בכלע היה ולא מצא ר"י בתורת כהנים שממעט כשום מקום נחש מטומאת נגילות ועוד קשיא לר"י דבהדיא ממעטו בת"כ כל שרצים מטומאת נגילות דקתני התם היא מטמאה במשא ואין שרצים מטמאים במשא שיכול ומה בהמה שלא עשה הכתוב דמה כשרה מטומאה במשא שרץ שעשה דמו כשרו אינו דין שיטמא במשא ת"ל היא ולא שרץ ומיהו י"ל אע"ג דאיכא מיעוטא עביד גמי ק"ו אכל קשיא היכי אתי רבינא לנטל הק"ו שבתורת כהנים ואי לאו דאיכא מיעוטא בהדיא אדרבה הוה עבדינן ק"ו דתורת כהנים ועוד דעל ק"ו דרבינא איכא למיפרך מה לנחש שכן טהור אפילו במגע בכעדשה(ק): **נוח לו לאדם שלא נברא.** והא דאמרינן בפ"ק דע"ג (ד' ה.) טוב ומזוק טובה לאבותיו (ר)שאילמלי הן לא מטאו לא נאמו לעולם הא מפרש התם אימא כמי שלא נאמו לעולם א"ג הכא אחירי ואשרי דורו: ובלבד

ונמלך ומצאו בן עירו ואמר שמך כשמי ושם אשתך כשם אשתי פסול לגרש בו הכי השתא התם [י]וכתב לה כתיב בענין כתיבה לשמה הכא [ב]ועשה לה כתיב בענין עשייה לשמה עשייה דידה מחיקה היא א"ר אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא [ג]יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים תנא לא ר"מ שמו אלא [ד]רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו ר"מ שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה [ה]ולא [ו]נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה אמר [ז]רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה [א]ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב [ג]והיו עיניך רואות את מוריך א"ר אבהו א"ר יוחנן תלמיד היה לו לר"מ וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים [ח]אמר [ט]רבינא אני אדון ואטהרנו ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאין ממית ומרבה טומאה לא ב"ש ולא היא מעשה קוץ בעלמא קעביד א"ר אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו א) [י]יצאה בת קול ואמרה [יא]אלו ואלו דברי אלהים חיים הן

ומלך. ומזוז בו מלגרש אותה: **פסול.** אלמא וכתב לה משמע לשמה הכא נמי כתיב ועשה לה משמע לשמה: **הפס כתיב לה.** לגבי כתיבה: **הכא.** כתיב לה לגבי עשייה. עשייה היינו מחיקה: **על סוף דעתו.** לא יכלו להבין באחיה דברי נכונים ובאחיה אין דבריו נכונים שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה: **דמיוסיף לרבי מאיר מאתוריה.** כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה של אחריו: **נחש שממים.** אדם וכהמה ומביא טומאה בעולם: **עטור.** כשמת דהא שמונה שרצים כתיבי(ש): הכי גרסינן **מעשה קוץ בעלמא קעביד: עלוכין.** אלכלוכין. **ושונין דברייהן ודברי כ"ש.** כשהיו ב"ש מביאין ראיה לדבריהם מן התורה וב"ה מביאין ראיה ממקרא אמר והיו ב"ה דורשין את המקרא של ב"ש למה בא ולא היה קל בעיניהם כאותה שבאינו במסכת ברכות (ד' י:) ב"ש אומרים בערב כל אדם יטה וקרא ובבקר יעמוד שנאמר(ב) בשכבך ובקומך וב"ה אומרים כל אדם קורא כדרכו שנאמר(ג) ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר בשכבך ובקומך בשעה שדרך בני אדם שוכבין ובשעה שדרך בני אדם עומדין: **שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן.** דקאמרי להו מעשה שהלכו זקני ב"ש והדר זקני ב"ה: **הדוחק אם הפשה.** מתיגע להעשיר ולהתגדל ורואה שאינו מצליח ומעפ"כ חוזר והולך למרחקים ומכנים עצמו לגבוהות: **שעה עומדת לו.** לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת: **יפשפש במעשיו.** שעשה ברר ויבדוק עבירות שבידו ויתודה וישוב: **ימשמש במעשיו.** כגון אם בא מצוה לידו יחזק הפסד מצוה כנגד שכרה ולא ימיח (ה) לעצותה בשביל ההפסד שהרי שכרה עתיד לבוא ואם באת לידו עבירה יחזק שכרו שמשתכר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו: **מתני' רחבה כדי לקבל אריה.** שהיא דומה לקציעות לבנות עליה בגין: **ואריח חלי לבנה של ג' טפחים.** נמצא אריח טפח ומחצה רוחב: **דייה לקורה ברוחב טפח כדי לקבל אריח זה ברחבו.** וכגמרא פריך טפח ומחצה בעי: **היפה של קש כו'.** רבי יהודה קאמר לה: **עקומה.** שאין אריח יכול לעמוד עליה: **עגולה.** ואין אריח יכול לעמוד עליה אבל עבה היא שאם תחלק יהא רחבה טפח: **רואין אותה כאלו היא** (ב) **מרובעת.** נפקא לו חלוקה. ואי זו היא מדת עגולה להכשיר: **כל שיש בהקיפה ג' טפחים.** שאריכה חוט אריך ג' טפחים להקיפה סביב בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק: גמ'

ונכנס עיר אחת נתחנו ונכו זה לאלו לי תנכו לי ואגרש בו את אשתי (שם). פסול. נזה, לגרש בו. דדרשינן לה לשמה, דכתיב וכתב לה ספר כריתות, והכא נמי כתיב ועשה לה הכהן (שם). אלו ואלו דברי אלהים חיים הן. כי פליגי בדין לו כאיקור ויסיקה, כל חד אמר הכי מקמתבר טעמא, אין כאן שקר, כל חד ואחד סברא דידיה קאמר, מר יסיק טעמא לסיקה ומר יסיק טעמא לאיסורא, מר מדמי מילתא למילתא הכי ומר מדמי ליה בענינא אחרינא ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים הם ואמנין דסיוע הלי טעמא ויאמנין דסיוע כאלו אלו לא טעמא שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מינט (כתובות נז:). **משם ראיה.** מתמיה (סוכה כח:). **וכל הדוחק את השעה.** כגון אבנים שניקח למלון נחוקה (גיטין שו:). **הקורה שאמרו.** לענין הבאר מבוי (ב"ב נ:).

ג) [נקמן: שניה לאמרן]

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ד מהלכות מ"ת הלכה כ טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ט:
עו ב מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה ח סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלד סעיף ד:
עז ג ד מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יג סמג עשין דרכנו ג טוש"ע א"ח סי' שמג סעיף ח:
ה [מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעיף יט כו]:

רב ניסים גאון

תלמיד אחד היה לו לר' מאיר וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה מ"ח טעמי טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה מ"ח טעמי טהרה. ישנו בפרק ארבעה ראשי שנים הם. כשהזכיר ר' אבהו כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים, אמרו פליני בה רב ושמואל חד אמר נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו לו למשה בסיני חסר א', שנאמר והחסרתו מעט מאלקים. לפי שפירש מזוקק שבעתים שבעה כפולים שבעה פעמים שיעלה חשבונם מ"ט. וידיה פירושו והחסרתו מעט, בשביל האחד שחסר מן הנ'. ובתלמוד סנהדרין רבני מערבא גרסי כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור. רבא בר מרייה בשם ר' יצחק. נתן לו הקב"ה למשה את התורה מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא דכתיב ודגלו עלי אהבה שלמה אמרו ודגלו עלי אהבה פירוי' ודגלו בגימטריא מ"ט. וכן הוא אומר אמרות ד' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים. כל הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה שעה עומדת לו. מרבה ורב יוסף ותמצא פירושו בפוסף מס' ברכות:

רבינו חננאל

א"ר (חנינא) [אחא] בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של ר"מ כמותו. ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא עמדו חבריו על סוף דעתו. שהיה מראה כאילו מטמא את הטהור ומראה לו פנים יכוי. ור' מיאשה היה שמו, ולמה נקרא שמו ר' מאיר שהיה מאיר פנים בהלכה. וכן ר' אלעזר בן ערך נקרא ר' נהוראי. אמר רב האי דעדיפנא מחבריי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה. פי' שהייתי קטן ולא הגעתי לישב בשורה שלפניו אלא הייתי יושב בשורה שלאחריו, ואילו הייתי

זוכה לישב לפניו הוינא עדיף טפי, שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך. ותלמיד היה לו לר' מאיר וסומכוס שמו שהיה (ח) ר"מ אומר על דבר טומאה מ"ח טעמי טומאה, ועל כל טהרה מ"ח טעמי טהרה. תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ מק"נ טעמים. אמר רבינא אני אדון ואטהרנו, מה נחש שממית וכו'. שלש שנים חלקו בית שמאי ובית הילל הללו אומרים הלכה כמותינו, והללו אומרים הלכה כמותינו. יצתה בת קול ואמרה הללו והללו דברי אלקים חיים הן אלא שהלכה ובית הילל, ומפני מה זכו להיות הלכה כמותן כמפני (מה) שנוחין בהלכה, ועלובין הן, ושונין דבריהם ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן. דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית כו'. ללמוד שכל המשפיל עצמו הקב"ה [ומגביהו]. וכל המגביה עצמו [הקב"ה] מגמיכו. וכל המחזר אחר הסרה ברוחקתו ממנו. וכל הברוח ממנה היא מחזרת אחריו. וכל הדוחק את השעה שעה דוחקתו והנדחה מפני השעה שעה עומדת לו. ת"ר שנתים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הילל ובסוף נמנו וגמרו נוח לו למי שלא נברא. פי' מי שנכנס בעולם יותר ממי שנברא. ועכשיו שנברא ימשמש במעשיו. ואמרי לה ימשפש במעשיו. מתני'. הקורה שאמרו רחבה כו'.

ח) [נקמן נג.], כ) שם הטעם, ג) לא קלי פל ר"מ אלא על רבי עכולולי המחבר כמלמוד, ד) שבת קמז: ע"ש, ה) [מתוספות דמגהי קד. ד"ה מוריינא כתבי לאות הגרסי רבן], ו) [מנהלרין ח. ושם אחיתא רבן], ז) [גיטין ו:], ח) נרכות יח. סוכה ג. ז: כח. מ) [שבת כט: וש"נ], י) [עי' לקמן נד. ובנרכות נה.], כ) [נרכות סד.], ל) [פי' ימשמש מעוקרא שיהא אינר מהחנות לו אם מטא יפשפש מעשיו ויחזור בתשובה. ערוך ערך פשפש ל"ו. מ) כ"ב נ:. נ) ע"ש לאחרכו. ס) [לקמן עו. סוכה ז: כ"ב יד: הלכות פ"ב מ"ון], ע) [ויקרא יח], פ) [דברים יו. ג'], [שם], ק) [ועי' תוס' מנהלרין ח. ד"ה שיודעו], ר) [שלמלמה ל"ל עין תוס' מגילה כח. ד"ה אלמלא].

תורה אור השלם

1. כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו:
דברים כד א
2. או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני יי ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת: במדבר ה ל
3. ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך:
ישעיהו ל כ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ימשמש וכו' ולא יזיח מלעשותה: (ב) ד"ה רואין אותה כאילו היא חלוקה או נפסלת ומרובעת הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבינא אני אדון ואטהרינ. עי' תוספות רמ"א סי' קו: שם יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים. עי' רש"י מגיות דף נו ע"א ד"ה הא קמ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן) גמ' יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים הן. נ"ב עי' פירושי ריבן שמואל דף כט ע"ב ד"ה ופר ע"ב ועי' גם כרשב"א כאן:

מוסף רש"י

ומצאו בן עירו. שמנו כשמו ויהא מתוקה העיר (סוטה כ:). שמך כשמי.

מסורת הש"ס